

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Suomessa on jo tosiasiallisesti noudatettu vientivetoista mallia, jossa vientiteollisuus on toiminut päänavaajana ja luonut viennin linjan. Viennin linja on turvannut maltillisen palkkakehityksen ja parantanut Suomen kilpailukykyä.

Kunta-alalle vuonna 2022 saatu sovitteluratkaisu ikävä kyllä vesittää hyvin toimineen vientimallin. Kunta-alan ratkaisu johtaa siihen, että päänavaajan ratkaisu ylitetään ja tällä tavoin päänavauksen saavuttaminen voi jatkossa olla aiempaa vaikeampaa. Kunta-alan ratkaisu on myös johtanut kilpailukykyyn kannalta epätoivottavaan tilanteeseen, jossa verovaroin rahoitettava ala toimii tosiasiallisesti päänavaajana. Kunta-alan ratkaisun tyyppiset tilanteet on jatkossa pyrittävä estämään ja siten on vientivetoisen mallin vahvistaminen ja jopa kirjaaminen lakiin on tärkeää.

Päänavauksen ja korotusten linjan tulee tulla niiltä aloilta, jotka ovat kansainvälisessä kilpailussa ja joilla on tosiasiallinen käsitys tilanteesta ja sen kehityksestä ja tulevaisuuden näkymistä. Kansalliset, etenkin verovaroin kustannettavat, alat eivät voi olla päänavaajan roolissa. Päänavaajat vastaavat siitä, että korotusten taso on kestävä Suomen yhteiskunnan ja työllisyyden kannalta ja päänavaajien ratkaisuun on siksi sitouduttava laajasti

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Kannatamme hallitusohjelmakirjausta, jolla vahvistetaan viennin linjaa.

Päänavaajien ratkaisua ei sovittelussa saisi ylittää, koska se tekisi päänavaajien ratkaisusta tyhjän. Kirjauksella korostetaan päänavaajien roolia ja varmistetaan, että päänavaajat jatkossakin löytyvät. Pitää muistaa, että hallitusohjelman kirjaus ei estä osapuolia neuvottelemasta omaa ratkaisuaan, eikä hallitusohjelmakirjaus siten estä matalapalkka-alojen parempia palkankorotuksia.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Vientivetoinen malli ei estä paikallista palkankorotusten kohdentamista. Paikallisen sopimisen tulisi tukea yrityksiä ja turvata työpaikat muuttuvissa tilanteissa.

Työvoimapula vaivaa erittäin laajasti eri aloja länsimaissa. Lainsäätäjän tulee luottaa siihen, että työvoimapulasta kärsivillä työpaikoilla, aloilla tai alueilla saavutetaan paikallisilla ratkaisuilla kaikkien osapuolten kannalta paras lopputulos. Viennin linja ei estä tällaisten paikallisten ratkaisuiden tekemistä. On myös muistettava, että työvoiman pulan taustalla olevat syyt eivät liity palkkoihin vaan työvoimapulan taustalla on etenkin työnmurros. Työvoimapulaa ei ratkaista pelkillä palkkaratkaisuilla.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Työmarkkinamallia on yritetty neuvotella työmarkkinaosapuolten kesken. Lausunnonantaja ei ole ollut mukana neuvotteluissa emmekä siksi voi ottaa kantaa siihen, olisiko näitä neuvotteluita mahdollista jatkaa menestyksekkäästi. Lausunnonantaja katsoo, että olisi parempi, että työmarkkinamallista sovittaisiin työmarkkinaosapuolten kesken. Mikäli asiasta ei kuitenkaan päästä sopuun, on asia ratkaistava lainsäädännöllä Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn varmistamiseksi

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Kannatamme sitä, että työrauhahäiriöitä pyritään ennaltaehkäisemään ja vapaaehtoisella sovittelulla voi olla tässä merkittävä rooli. Emme tällä hetkellä näe tarvetta kehittää lainsäädäntöä vapaaehtoisesta sovittelusta. Vapaaehtoisen sovittelun on jatkossakin pysyttävä vapaaehtoisena. Työehtojärjestelmän perusta on sopimusosapuolten välinen neuvottelu ja työehtosopimusten kehittäminen osapuolten kesken. Sovittelun pitää olla saatavilla riitatilanteiden riskin kasvaessa, mutta sovittelua ei saa pitää helppona vaihtoehtona, jossa ulkopuolinen osapuoli otettaisiin mukaan neuvotteluun erätuomariksi vain helpottamaan neuvotteluita, vaikka neuvottelut vielä osapuolten välillä etenevät.

Lausunnon antaja ei ole keskusliiton jäsen, emmekä ota kantaa keskusjärjestöjen konsiliaatioon.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

Lakiin perustuva vientimalli selkeyttäisi sovittelijantoimiston roolia. Sovittelijoiden asema vahvistuisi, kun sovittelijoiden ammattitaitoa käytettäisiin enemmän muuhun kuin palkkatason sopimiseen.

Sovittelijantoimisto on tähänkin asti vahvasti puolustanut viennin linjaa eli siltä osin sovittelijan rooli ei muuttuisi niin merkittävästi.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Lausunnonantaja katsoo, että objektiivista tietoa yleisestä taloustilanteesta on saatavilla riittävästi, mutta ehkä neuvotteluita edistäisi, että tietoa julkaistaisiin enemmän nimenomaan palkoista ja työmarkkinoita varten. Lausunnonantaja katsoo, että mitään uutta instanssia ei tarvita tämän tiedon hankkimiseen vaan esimerkiksi Suomen Pankki ja Valtiovarainministeriö voivat tuottaa tämän tiedon.

Ulkopuolinen toimija ei voi luoda objektiivista tilannekuvaa alasta vaan alan tilannekuva on parhaiten neuvotteluosapuolten tiedossa.

7. Muut mahdolliset kommentit.

Mikäli Suomen mallia ei pikaisesti saada sovittua työmarkkinaosapuolten kesken, pitää asia saada lainsäädäntöprosessiin.

Mattila Maija
Suomen Varustamot ry